Diui hieronimi, excepta ad dextrum de viris illustribus, super Flauio Iosepho, testimonium.

Iosephus Matathie filius, ex hierosolimis sacerdos, a uespasiano captus, cum Tito filio eius relictus est, Hic rhomam ueniens, septem libros iudaice captiuitatis imperatoribus patri filioque obtulit, qui et bibliothece publice traditi sunt. Et ob ingenii gloriam, statuam quoque meruit Rhome. Scripsit autem et alios uiginti antiquitatum libros, ab exordio mundi, usque ad decimum quartum annum Domiciani cesaris, et duos archeotetos .i. conflictus aduersum appione gramaticum alexandrinum, qui sub Caligula legatus missus ex parte gentilium, contra philonem etiam librum, uituperacionem gentis iudaice continentem scripserat. Alius quoque liber eius qui inscribitur periantocratos logismos .i. de potentia dicendi, ualde elegans habetur in quo et machabeorum sunt digesta martiria, Hic in decimo octauo antiquitatum libro, manifestissime confitetur, propter magnitudinem signorum, Christum a phariseis interfectum, et Ioannem baptistam uere propheta fuisse, et propter interfectionem Iacobi apostoli, dirutam hierosolymam. Scripsit autem de domino in hunc modum. Eo tempore fuit Iesus uir sapiens, si tamen uirum eum oportet dicere, Erat enim mirabilium patrator operum, et doctor eorum qui libenter uera suscipiunt, plurimos quoque tam de Iudeis quam de gentibus, sui habuit sectatores, et credebatur esse Christus. Cumque inuidia nostrorum principum, cruci eum pilatus addixisset, nihilominus qui eum prius dilexerant, perseuerauerunt. apparuit enim eis tercia die uiuens, Multa et hec et alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo uaticinantibus, et usque hodie Christianorum gens, ab hoc sortita uocabulum non defecit.

Ibidem Idem.

Iustus Tiberiensis, de prouintia galilea, conatus est et ipse iudaicarum rerum historiam texere, et quosdam comentariolos de scripturis componere, Sed hunc Iosephus arguit mendacii. Constat autem eum eo tempore scripsisse, quo et Iosephum.

Diuus hieronimus Magno Oratori romano scribens, talia inter cetera infert, Iosephus antiquitatem approbans iudaici populi, duos libros scripsit contra appionem Alexandrinum gramaticum et tanta secularium profert testimonia, ut mihi miraculum subeat, quo uir hebreus et ab infancia sacris litteris eruditus, cunctam grecorum bibliothecam euoluerit.

De Christo Iesu, quere octauo decimo libro antiquitatum. capitulo octauo,

Decollacionem Ioannis baptiste, eo libro, capitulo quarto decimo,

De Iacobo fratre Iesu appostolo. quomodo lapidatus. Libro uicesimo, capitulo uicesimo primo,

Presagia uel miracula deuastacionis Iherusalem quere ultimo libro, capitulo, decimo septimo.

Diuus hieronimus In Catalogo scriptorum ecclesiasticorum,

Eusebius cesaree palestine episcopus, in scripturis diuinis studiosissimus, et bibliothece diuine, Cum pamphilo martire diligentissimus peruestigator, edidit infinita uolumina. De quibus hec sunt. Euangelice apodixeos libri uiginti, Euangelice preparationis libri quindecim, Theophanias libri quinque, Ecclesiastice historie libri decem, Chronicorum canonum omnimodam historiam, et eorum epitome .i. breuiarium, Et de euangeliorum diaphonia. In esaiam libri decem, Et contra porphyrium qui eo tempore scribebat in sicilia, ut quidam putant, libri triginta, de quibus ad me uiginti peruenerunt. Topicon librum unum, apologias pro origene libros sex. De uita pamphili libros tres. De martiribus alia opuscula. Et in centum quinquaginta psalmos, eruditissimos comentarios, Et multa alia. Floruit maxime sub constantino imperatore et Constantio, Et ob amiciciam pamphili martiris, ab eo cognomentum sortitus est.

Diuus hieronimus ad pamachium et Marcellam

Laudaui Eusebium in ecclesiastica historia, in digestione temporum, in descriptione sancte terre, et hec ipsa opuscula in latinum uertens, meae lingue hominibus dedi, Num ex eo arrianus sum, quia Eusebius qui hos libros condidit arrianus est.

Ultimi duo libri, ecclesiastice historie, decimus uidelicet et undecimus, a diuo hieronimo sunt descripti, et decimus eusebii liber appensus est nono, quia per paruus erat, uide hieronimum in prologo.

Josephi historiogphi viri clarissimi prologus in libros antiquitatum vigiti incipit feliciter.

Istoriã ɔscribẽ disponentib⁹ nõ vnam nec eandem video eiusdem studij causã ʒ mltas existere. & ab alterutro plurimũ differẽtes. Nam quidam eorum sui ſmonis pandere volentes ornatum & ex hoc gloriaʒ aucupantes. ad partem huius discipline accedũt. alij vero illis grãm referẽtes de quib⁹ ipam descriptionem esse contigerit. in ope eodem vltra virtutem coacti sunt laborare. Quidã autẽ ipa reꝝ necessitate vim passi sunt ut ea quib⁹ interfuerũt cum agerent̃. scripture declaratiõe colligerẽt. Multos aũt magnitudo reꝝ vtilium in occulto iacentium inuitauit. ut historiã ex his ad vtilitatẽ deberẽt ꝓferre cõem. Daꝝ itaqꝫ quas predixi causaꝝ. due nouissime michi etiã ꝯuenerũt. Bellum nãqꝫ quod inter rõnos et nos iudeos fuit. et qui actus ei. quiqꝫ finis accesserit. expimẽto ipe cognoscẽs. narraẽ coactus sum. ꝓpt eos q̃ vitatẽ in ipa cõscriptiõe corrumpũt. Presens aũt opus assumpsi. credẽs etiã dignum studiũ grecis oĩb⁹ apparere al's apperiri. Continebit itaqꝫ oẽm antiq̃tatẽ nr̃am et ɔuersatiõis ordinẽ ex hebraicis lr̃is interptatum. Dudũ siquidẽ cũ bella ɔscriberẽ ꝓposuerã declarare. q̃ fuerint in initio iudei. et quib⁹ sint vsi fortunis. ⁊ p quẽ legislatorẽ sint eruditi hoc q̃d ad pietatem aliãqꝫ ṽtutis cõtinentiã noscit̃ attingere. ⁊ q̃mlongis pugnantes tẽporib⁹. inuiti nouissime venerint ad certamĩa romanoꝝ. Sed quõm ingens erat opis eius ordo. ⁊ valde ꝯplexus ĩ ipo libro diuidẽs disponensqꝫ pñcipia atqꝫ finẽ conscriptiõeʒ ipam abbreuiaẽ tẽptaui. Tempore nanqꝫ ꝓcedente ſm illud quod solet accidere grandia cogitãtib⁹. michi q̃ꝫ segnicies tarditasqꝫ successit tantã arripiẽdi materiã. in vsum extranee q̃ppe lingue. & a nr̃a ɔsuetudĩe pegrine. Erant aũt q̃ me historie desiderio pro rebus talib⁹ inuitarẽt. & pcipue hoꝝ oĩm epafroditus. vir q̃ vniuersas quidẽ diligeret disciplinas. maxĩe aũt reꝝ gestaꝝ cognicõe gaudẽt vtiqꝫ cum et ipe magnis rebus. ⁊ multimodis causis interfuisset. & ĩ oĩb⁹ mirabilem natẽ fortitudinem. ⁊ immutabilem voluntatem sue ṽtutis ostenderet. Huic enĩ viro semp obediẽs qui vtiliter & bene agentiũ coopator existeret. ne viderer desidia pocius q̃m optĩo labore gaudere. ad hoc me ꝯtinus armaui. illud q̃ꝫ sup ea que iã dicta sũt nõ transitorie cogitãs. quia p hec ⁊ de nr̃a ꝓsapia aliquid tradẽ nr̃is volui. et de grecis siq̃s eorũ scire q̃ nr̃a sunt voluerit. Comperi siquidẽ. quõ ptolomeoꝝ secundus rex maxĩe circa disciplinã ⁊ libroꝝ collectiõʒ studiũ habẽs. in nr̃a pcipue lege opus sue largitatis ostendit. ⁊ constituta ei⁹ festinauit greca voce transferri. Pontifex ṽo nr̃ eleazarus. nulli ṽtute scõs. nõ inuidit. ut pdictũ regẽ hac vtilitate puaret. cui omĩno forsitan restitisset. nisi patrie nr̃e congrueret. ut nichil bonoꝝ eius ĩmaneret occultum. Ideoqꝫ michi scʒ ipe ɔuenire putaui vt magnanimitatẽ quidẽ põtificis imitarer. et vt regie largitati simílit̃ responderet̃ ab eis qui doctrine amatores esse noscunt̃. Neqꝫ enim ille omnem descripcõem a translatorib⁹ accepit. q̃ñ ea tantũmodo q̃ legis sũt. hij q̃ ad explanacõeʒ missi fuerãt alexandriã tradiderũt. cũ sint alia innumera q̃ p sacras literas indicant̃. utpote q̃nqꝫ milium annoꝝ historia ĩ istis exposita. & diuerse quidẽ in his cõtinentie sũt. multe vero ciuitatum fortũe. & fortia facta ducũ. & mutabilitates conuersationũ. q̃d totũ ex ipa historia pcipue poterit quilibet agnoscere si eã voluerit lectitare. in qua etiã repit̃. quõ eis q̃ voluntatẽ ꝯpam nõ sequunt̃. ⁊ ea q̃ bene sancita sũt transcendere non presumũt. omnia ad terminũ fidei tendentia prospere pagunt̃. ⁊ honoris felicitas pbet̃ a deo. q̃ñ vero recesserint aliqui ab huius diligentie ṽtate. fiunt eis oĩa sub inopia. que videbant̃ in habundãtia constituta. & in calamitateʒ importabilem eis vertit̃. q̃cquid quasi bonũ agere festinabãt. ¶ Iã itaqꝫ eos q̃ lecturi sunt hos libros exoro. ut voluntatem suam deo submittãt. & legislatorẽ nr̃m ꝓbent. si naturã eius digne considerauit. et semp decentes actus ṽtutis eius exposuit. purã rationẽ de illo custodiẽs ab oĩ que refert̃ ab alijs ĩptitudĩe fabulaꝝ licet ex longitudine temporis. ⁊ etate vetustiore potuisset multã figmẽtorũ fallaciũ hr̃e licentiã. Fuit enĩ añ ãnos duo milia. In q̃ longitudĩe seculi. neqꝫ ipoꝝ deoꝝ geñatiões poete. nisi forte hoĩm actus aut leges dicere ꝓsumpserũt. integritatẽ videlicʒ eoꝝ q̃ a me ɔscripta sũt. ꝓcedẽs

iosephus qui hec scripsit. Non tamē catulo factio ita ut sperauerat accessit Nā romā quidē venit·ionathen ceterosqȝ vinctos adducens·finemqȝ arbitrabatur esse questionis apud se·ac per illum conflatam calumniam. Vespasianus autē rē suspicatus·veritatem inquirebat·cognitoqȝ non iure accusationem hominibus illatam· illos quidem titi studio criminibꝰ soluit·meritam vero penam in ionathen statuit, Prius enī verberatus·viuus exustus ē. Catulo autem adhuc quidem propter lenitatem principum contigit·ne quid amplius reprehēsionis experiretur, Nō multo autem post·multiplici morbo et insanabili correptus· acerbissime liberatus est· non corporis tantum sustinēs cruciatum· sed erat ei maior animi morbus & grauior. Terroribus enim expauescebat·& crebro videbat sibi instantes vmbras eorum quos peremerat· & clamabat. Cumqȝ se tenere non posset· exiliebat stratis· tanqm̄ tormentis et flammis adhibitis Hoc autē semper multum proficiente malo· extisqȝ·ac defluentibus intestinis exhaustus· ita mortuus est· nulla re alia minus diuine prouidentie factus indicio· qm̄ ꝙ in nequissimos vlciscat. Ca·lij.

Sic nobis est finis historie·quam promisimus nos cum omī veritate traditur os cognoscere cupientibus· quemadmodum hoc bellum a romanis gestū est cum iudeis·et qualiter quidem sit expositum· lecturis ut dicant relinquatur, De veritate autem dicere confidenter non pigebit·ꝙ eam solum per omnia que scripsi habuerint coniecturam.

Versus in iosephum belli iudaici,
Iudaicam guerram·gentes·vrbē·sacra·terram
Fine simul tristi pro sanguine perdita cristi,
Iosephus iste meus ꝑor edidit autor hebreus.

Iosephi historiographi viri clarissimi·libri de bello iudaico septem·finiunt feliciter·per, Iohānem schüßler ciuem Augustensem impressi·kalendas septembris decimo, Anno vero a ptu virginis salutifero, Millesimoqq̄dringentesimo septuagesimo. Emptus est iste liber p septem flor anno dni aº ccc lxx ꝑ fol Laus optimo maximo hanc em altitem

Iosephus Primo libro, Contra Apione Gramaticū, defensionis, librorū hystorie Iudaici belli. inter cetera

Deniqȝ de bello, quod apud nos contigit nuper, quidam hystorias scribentes ediderunt, dū neqȝ ad ea loca uenerint, neqȝ in cōminus rerū gestarū fuerint, Sed ex auditu quedam pauca cōponentes, impudenter semetipsos eidem hystorie nomine iactitare. Ego uero et ex omni bello, et que ibi particulariter gesta sunt, uera descriptionē feci, dū ipse rebus omnibus interfuerim: dux enim apud nos gallileorū eram, donec fuit defendendi facultas, Contigit aūt ut caperer a romanis et habentes me Vespasianus et Titus in custodia uniuersa semper inspicere faciebant. Primo quidem uinctus, postea uero solutus cum Tito ab Alexandria ꝓpter obsessionē hierosolimorū directus sum. Eo tempore nichil est gestū, quod mea posset latere noticiam. Nam uidens romanorū exercitus uniuersa sub diligentiā describebam. Et ea que nunciabantur ab hys qui semeipsos tradebant, ego solus integrius intelligens discernebam. Deinde rome tempus uacationis habens. omnibus in negotio ꝓparato usus aliquibusqȝ cooperantibus, mihi ꝓpter eloquentiā grecam, rerū erudicione exhibui. Tantaqȝ mihi securitas affuit ueritatis, ut primos omnium imperatores belli, Vespasianum et Titum, testes nō expauescere. Primū namqȝ illis obtuli libros: et post illos, multis quidem romanorū qui bellis interfuere, Pluribus uero nostrorum eos eram uenundans, qui greca sapiā uidebantur imbui, quorū est Iulius archelaus, Herodes honestissimus, et ipse admirabilis rex agrippa. Isti siquidē uniuersi testimonium perhibuere, quod ueritatē diligenter excolui: nō reprimens forsitā aut tacens, si quid gestorū per ignoranciā aut per gratiā commutaui: aut pretermisi, Quidā uero praui homines, mee hystorie sunt conati: tamqȝ in scolis adolescentium ꝓpositum exercentes: et accusationis mirabilis atqȝ detractionis facientes opus, cū oporteat illud scire, quod quod conuenit mittentem alijs rerū ueracium traditionē, Ipsum prius hec nosse certissime, aut rebus gestis inherendo, aut ab scientibus consulendo. Quod ego precipue circa utrumqȝ me credo fecisse negociū. Antiquitatis namqȝ libros sicut dixi ex uoluminibus sacris interpretatus sum, cū essem genere sacerdos et participem illarū sapientiam litterarū, Hystoriā uero belli conscripsi, multarū quidē actionū ipse operator, plurimorū uero inspector existens, et omnino eorū, que dicta uel gesta sunt, nō ignorans, Quomodo ergo nō audaces quilibet existimabit eos, qui aduersū me nituntur de ueritate contendere

Flavius Iosephus Contra Appione
Gramaticum Libro 2°. De cultu divino

Primum quidem de deo est, dicentes,
Deus habet omnia, perfectus, beatissimus,
ipse sibi cunctisque sufficiens, principium et
medium et terminus, Inter omnia, operibus
quidem et muneribus clarus, et cunctis res [?]
manifestus, Forma vero et magnitudine
nobis inenarrabilis. Omnis namque materies
comparata ad huius imaginem, licet sit pre-
ciosa, tamen pro nullo est, Cunctaque artes
ad illius imitationis intentum, extra artem
esse cognoscitur, nihil simile neque videmus,
neque possumus suspicari, neque conicere.
Sanctum est: Videmus eius opera, lumen,
celum, terra, solem, lunam, flumina, mare,
animalium nationes, redictiones [?] fructuum,
Hec deus fecit, non manibus neque laboribus,
neque quibusdam indiguit sibi cooperantibus,
sed ipso volente bona repente facta sunt.
Hunc homines convenit universos, si qui
volunt eum placare exercitacione virtutis,
Modus enim divine placacionis iste sanctis-
simus est. Unum templum unius dei, comu-
ne omnium, comunis dei cunctorum, Gra-
tum namque semper est, omne quod simile est,
Hunc placant quidem sacerdotes semper,
Precedit vero istos, primus sanctum genus,
qui ante alios sacerdotes sacrifficavit deo,
custodiet leges, de dubijs iudicabit, et pu-
niet lege convictos, Huic quisquis non
obedit supplicio subiacebit, Tanquam qui in ipso
deo impia gesserit. Hostias imolat, non ad
crapulam nostram vel ebrietate attinentes,
Hec enim non placent deo. que res occasio po-
tius iniuriarum simul et expensarum est,
Deus enim temperatos ordinatosque et boni
generis diligit, et ut precipue sacrifficantes
caste vivamus. In sacrificijs autem pro comuni
salute, primum oportet orare: deinde singuli
pro semetipsis, quoniam omnes socij sumus, Et qui hoc
consorcium sue vite preponit maxime deo
gratissimum est, Supplicacio vero fit ad deum
nostra ac precibus, non ut bona presteret [?], Hec enim
ipse sponte contulit universis, et in medio deposuit,
Sed ut hoc suscipere valeamus, suscipientesque
servemus, purifficaciones in sacrificijs, lex
decrevit, etc. Non erat mihi spacium plus
temporis describendi.

Incipit prologus sancti Jeronimi pbri In libros hystoriarum eusebij cesariensis episcopi.

Peritorum dicunt esse medicorum, ubi imminere urbibus uel regionibus grandes viderint morbos prouidere aliquod medicamenti uel poculi genus, quo premuniti homines ab imminenti defendantur exitio. Quod tu quoque venerande pr chromati medicine exequens genus, tempore quo disruptis ytalie claustris halarico duce gothorum se pestifer morbus infudit, et agros armenta viros longe lateque vastauit, populis tibi adeo commissis feralis exitij aliquod remedium querens, per quod egre mentes ab ingruentis mali contagione subtracte, melioribus occupate studijs tenerentur. Iniungis mihi ut ecclasticam hystoriam quam vir eruditissimus eusebius cesariensis greco sermone conscripserat in latinum verterem. Cuius lectione animus audiencium uinctus, dum noticiam rerum gestarum auidius petit, obliuionem quodammodo malorum que gererentur acciperet. A quo ego opere cum excusare me vellem utpote infirmior et impar et qui tam multis annis usum latini sermonis amiserim, consideraui quod non

Iste se lib. ser esti magistri infaucabus absque aliquo aplice institutionis ordine nobis ista preciperes. Nam et cum dominus aliquando esurientibus in deserto auditorum turbis dixisset ad aplos Date eis vos manducare, Philippus vnus ex aplis intelligens eo magis splendescere diuine virtutis insignia si minimorum quoque ministerijs explerentur. non protulit panes aplice reconditos pere, sed puerulum adesse dicit habentem quinque panes et duos pisces. Que verecunde excusans adiecit, sed hec quid sunt ad tantos? Quo magis in angustijs opibus et desperatis clarior fieret diuina potencia. Sciens ergo ex illis te quoque discere discipulis, recordatus quod philippum fortassis exemplo ubi pascendi turbas tempus vidisti puerulum subrogaueris qui panes quidem quinque duplicatos sicut acceperat adhiberet. Ad explendum tamen euangelicum sacramentum proprio labore captos adderet eciam pisciculos duos. Aggressus sum exequi ut potui quod preceperas, certus quod excusabit imperitie nostre culpas precipientis auctoritas. Sciendum sane est quod decimus liber huius operis in greco quoniam perparum erat in rebus gestis reliqua omnia in episcoporum panagyricis tractatibus nil ad scienciam rerum conferentibus occupatus, omissis que videbantur superflua historie siquid habuit nono coniunximus libro, et in ipso eusebij narrationis dedimus finem. Decimum uero librum uel undecimum

nos cōscripsimus partim ex maiorum
tradicionibus· partim ex hijs que
nr̄a iam memoria comprehende
rat· et eos velut duos pisciculos
supra scriptis panibus addidimus
Quos si tu vel probaueris vel bn̄
dixeris· procto confidam qd sufficí
ent turbis / Continet hoc omne
opus res in ecclia et gesta· a saluato
ris ascensione et deinceps Nostri
vō duo libelli a temporibus cōstantini
post persecucionē usque ad obitum
theodosij augusti· Hec continet
ecclasticē historie liber primus·
Explicit prologus· Incipiunt ca
pitula primi libri ecclastice historie
Prefacionē de ditate xpi· j· Quod
dēs et dn̄s creator om̄i ac dispensa
tor omnium ipse sit scdm ea que in
lege et prophis scripta sūt· ij· De
tempe natiuitatis xpi scdm carnē
iij· De Juda galileo et theode· iiij·
De herode qd ex alienigenis uenit
ad regnū· v· Quod herodis tempe
interrupta sit regnū successio scdm
danielis prophecie vaticinium· vj·
De diuersitate generacionū a matheo
et luca cōscripta· et que de hijs re
ferat africanus· vij· De Infan
tū nece apud bethleem et magorum
pricia· viij· De cruciatibus hero
dis ipsius qui necari iussit infan
tes· viiij· De crudelitate hero
dis quā mortis sue tempe perpetra
uit· x· De archelai regno post
herodem· xj· Quod falsa esse
acta que iudei proferunt ecia io
sephi testimonio ex collacone tem
porū conuincantur· xij· Quod a pon
tifice anna usque ad caypham qua
tuor pontifices fuerunt· et singu
lis annis administrauerunt ponti
ficatū in quibus pdicaco xpi cōple
ta ē· xiij· De baptista iohanne
testimoniū iosephi et qd asserit
eū iustū virū fuisse· et obeius
necem vindictā in iudeos esse p
paratam· xiiij· Testimoniū io
sephi de xpo· xv· Narraco de
abagaro rege· xvj· Exemplū
eple abagari ad dn̄m et dn̄i ad
ipm· et eorū q cōsequenter de sy
rorū lingua translata est· xvij·

Incipit liber primus capitulum primum

Successiones scōrum
aplorū
et tpa
q a salua
tore nro
ad nos us
que decursa sunt queque et qualia
in hijs ecclie statu gesta sint· q
ecia insignes viri in locis maxi
me celeberrimis ecclijs pfuerunt:
uel qui singulis quibusque tempori
bus seu scribendo seu docendo uer
bū dei nobiliter astruxere· Qui
que ecia vel quanti uel quando no
ua contra religionē dogmata p
ferentes· ad profundū erroris stu
dio contencionis· elapsi false scien
cie auctores vel preceptores pfessi
sūt· passim uelut lupi graues
gregem xpi lacerantes Necnon
et ea mala que iudeorū gentem
pro insidijs quas aduersus salua
torem moliti sūt vastauerunt·
Quibus ecia modis et quociens

Qui no se vo
lebat mires
vocari

appellantibus indulgebant.
sed si forte aliquis nrm ul' in
epla ul' in sermone eos mires
nominasset. increpabit acri9
dicentes. qd' hec appellacio soli
xpo debet qui solus fidelis
veritatis est mr: et qui p'mo
genitus est ex mortuis et
auctor uite. Vel cte illis
solis aptu hoc ee uocabulu
qui p9 bona confessione disce
dere de hac uita et pergere
meruerit ad deu. Nos aut
aiebant humiles et egeni op
tamus ut ipa saltem i nobis
confessio tuta permaneat.
Inqd' etia ceteros fres cu lacri
mis obsecrabat ut pro eis
dnm precarent quo perfecte co
fessionis signaculu martiriu
mererent accipe: Et tanta
meis humilitas erat ut cum
rebus ipis essent mires nois
tn iactancia fugeret. Apud
gentiles uo cu omi fiducia co
sistebant nobilitate aie p con
temptu iniurie et suppliciorum
paciam demonstrantes. Erat
ergo inter fres humiles. inter
persecutores elati. suis mites.
adversarijs terribiles. xpo subiec
ti. dyabolo erecti. humiliabat
se sub potentissima manu dei
p quam nuc sublimius exaltati
sunt. Placabat omis. accu
sabant nemine. soluebant
cunctos. ligabat nullu. Ora
bat etia pro persecutoribus suis.
ymitantes sermone sti stephani
p'mi mris et dicentis. Dne

Lino

act. a.
ne statuas illis hoc peccatu.
Adversu quos eo uehemencio
ra dyabolus plia concitabat.
qd' per nimia caritate qm ha
bebat in xpo ihu: etia eos qui
lapsi fuerunt et quos ia se in
marnis illa bestia absorbuisse
crediderat. rursu viuos de in
ternis ei9 visceribus educebat.
Et uelut mres erga puulos
suos. ita erga eos totis pfusi
misericordiu visceribus inhere
bant. omipti deo effundentes
pro ipis fontes ac flumina
lacrimaru: uita petebant
eis a deo et retribuebat eis.
nec sibi gratu iter ducebant
eundi ad dnm. ul' letam pu
tabant martirij fore corona.
si parte membrorum suoru de
ecclijs rapta uelut spolia
queda detentari a dyabolo p
misissent. Super oia aut
pacem et ipi diligebat et no
bis seruare mandabat. nec
alia sibi nisi p pace via ad
martiriu construebat: cauen
tes ne ulla p9 se dissensione
fribus. ne ecclie matri mesti
cia derelinquerent. sed pace
semper habenda pace fribus
custodienda. et caritate p'ci
pue tenenda que e vnitatis
et concordie vinculu como
nebant. Hec no inutilit' ut
opinor a nobis ad edificacom
legenciu memorie tradita
sunt. que ex tantorum virorum
auctte descendunt propter eos qui
tumidi et inflati adversum

cruciabant. sed totum pene diem
cum alij actus agerent mecu
leis exigebat. si forte aliqui
ex hijs iugis pene continuatione
a propositi firmitate decideret.
Tanta uero in hijs crudelitas
erat. et inhumanitatis ab eis omnis
penitus humanitatis sensus
aufugerat. ut post ea quam omne
corpus uel tormentis uel uerberi
bus fuisset absumptum. trahi
nudum pedibus rursum iuberet
ad carcerem. atque inibi neruo
pedibus conclusis. recentibus
adhuc tergi uulneribus reicere
rent in solum testarum fragmen
tis subter stratum. Interea quam
plurimi usque ad mortem constant
et fortiter perdurantes. inuen
toribus scelerum inanit intenta
te crudelitatis pudorem non mi
nimum conferebant. Alij uero re
cepta corporis sanitate ad
reparandos denuo agones.
dispensatores penarum sponte
prouocabant. Quos illi erubes
centes rursum ad tormenta re
uocare. ipsa eorum audacia per
territi capite eos cedi iubebant.
Iste sunt uere in deo philei beati
martiris filee uoces quas tym
culis positus et in carcere re
trusus commisse sibi ecclesie scri
bebat. quibus una secum socios
eos martirum et consortes ce
lestium fuerit coronarum.

De hijs que gesta sunt apud
frigiam capitulum xij.

Iam uero illud quod apud frigiam
gestum est quis audeat preterire.
Iniquo et commune humanita
tis et propria romani regni
iura uiolata sunt. urbem quan
dam christianorum ciuium. iniqua
cum et ipsis omnis et honorati
uiri et curatores ac magistra
tus christianos se esse non acquies
cere ad sacrificandum faterent.
circumdari militibus iuberent.
cunctosque simul cum mulieribus
uiros. cum paruulis senes. cum
ciuibus ciuitate iniecto igni
concremari. ita ut nullus
penitus ex illa urbe etiam cum
optio uolentibus daretur absce
deret. et hoc in ciues perpetra
tum est. quod in hostes egisse nota
crudelitatis habuisset. Dein
beati huius numerosique martirij
pariter ab uniuersa urbe suscep
ti auctor et dux extitit uir
pietate et religione atque omni
benignitate clarus. adauctus
nomine. patria et genere ytal
lus. honoribus palacij per gradus
singulos usque ad officiorum ma
gisterium perfunctus. rationes
quoque per illud tempus summarum
partium administrans in supra
dicta urbe degebat. cuius in
confessione christi constancia omnis
populus secutus boni ducis exem
plum. summarum uero partium per
martirium consecutus est palmam.
Sed unde sufficimus propria unius
cuiusque martiris per singulos enume
rare supplicia.

De alijs diuersis uirorum ac
mulierum passionibus capitulum xiij.

Quis enim possit uel illa

victorie fuit · ubi et causa iu-
stior et fides purior et virtus
eminencior habebatur · deiecto
quoque lycinio atque omni memoria ty-
rannice dominacionis ablata · so-
liditatem romani regni cum
filijs solus optinuit · Tum
uero status quidem rei publice
equabili moderacione et cen-
sura dignissima romanis no-
minis habebatur · innacionibus
barbaris metus ingens · in
prouincialibus uero metus deuo-
cio animi maior erat · quie-
ta omnia et tranquilla ab hostibus
bellisque ciuilibus leti securique
cuncti mortales pacem agi-
tabant · Ecclesiarum uero gloria mira-
bilis memoratu est · quanti re-
ligiosi imperatoris studio ado-
leuerit · quantaque eius cura eciam
erga sumptum indigencium fuit ·
Ardens namque in fide dei ani-
mus et benignum ingenium
atque clemens bonis operibus
pascebatur · Intantum uero prin-
cipum rerum bonitas et tranquilli-
tas optinebat · ut obliuio-
ne preteritorum pareret malorum ·
Edictis namque frequentibus per
omnem locum propositis non solum
tyrannicas aduersum christianas
depulerat leges · usque ciuile
reddiderat · uerum et priuile-
gia plurima ecclesijs ac summos
honores sacerdotibus detulit ·
Ita deo atque hominibus carus-
sima romani regni cum reli-
gione purum tum eciam virtute
animi ac moderacione supra

omnes qui prius fuerunt pro-
curabat ·

Hec eciam decimo libro ecclesias-
tice hystorie continetur congregato ·

Hucusque nobis eusebius
cesariensis rerum gesta-
rum memoriam tradidit ·
cetera uero que usque ad presens tempus
per ordinem subsecuta sunt · quod
uel in maiorum libris reperimus ·
uel nostra memoria attigit · prioris
religiosi preceptis et in hoc
parentes quam poterimus bre-
uiter addemus ·

Incipiunt capitula decimi libri ·

De arrij heresi · i · De eo
concilio apud niceam con-
gregato · ij · De conuersione
philosophi dyaletici · iij · De pafnucio
confessore · iiij · De spiridione
episcopo et mirabilibus eius · v · Ex-
emplum fidei mire et statutorum
eius · vj · De helena matre con-
stantini · vij · De cruce sal-
uatoris ierosolimis ab he-
lena reperta · viij · De captiui-
tate frumencij et edesij · viiij ·
De conuersione indorum per
istos gesta · x · De conuersione
gentis hiberorum per captiuam facta
xj · De constancia sorore con-
stantini et presbitero per eam fieri insi-
nuata · xij · De alexandro et
eusebij atque arrij conflictu · xiij ·
De probroso arrij interitu ·
xiiij · De athanasij episcopi principijs
xv · De constancij imperato-
ris errore · xvi · De concilio
hereticorum apud tyrum contra
athanasium congregato · xvij ·

De exciso brachio arsenij cetis
q3 dolis hereticoꝝ in concilio re
tectis · xvii · De fuga et late
bris athanasij · xviii · Ut co
stans imp͛r ꝓ athanasio fr̄i co
stancio scripserit eūq3 reddi ec
clesie iusserit · xx · De conci
lio apud mediolanū habito et
exilio eusebij lucifeu · ceterorū
epoꝝ catholicorū · xxi · De
arriminensi concilio · xxii ·
De liberio epo urbis rome ·
xxiii · De ierosolimoꝝ et alex
andrie epis · xxiiii · De permix
tione apud anthiochiā epoꝝ
xxv · De scismate arrianoꝝ
qd' in tres partes diuisū ē · et
quidā eoꝝ eunomiano alij
macedoniani · alij uō perman
serūt arriani · xxvi · De fine
constantini et ortu iuliani ·
xxvii · De epis exilio relaxa
tis · xxviii · De concilio apud
alexandriā stūꝝ epoꝝ et luci
fero abhijs dissidio · xxviiii ·
De hijs que in eadem cōcilio
statuta sūt · xxx · De eusebio
et hylario atq3 ecclīarū ꝑeos
restitucione · xxxi · De scrip
tis hylarij · xxxii · De perse
cucionib3 iuliani blandis et
callidis · xxxiii · De seuicia
ei9 erga athanasiū epm̄ · x
xxiiii · De fuga rursū et la
tebris athanasij · xxxv · De
sepulchro mr̄ri babile · xxx
vi · De theodoro confessore
apud anthiochiā · xxxvii ·
De iudeoꝝ conatib9 qui a iu
liano decepti templū in iero

solimis aggressi sūt repara
re · xxxviii · Ut terremotu
ymbri et igni diuinitus ac
censo iudei abilliatis desiste
bant inceptis · xxxviiii · De
signis et uirtutib3 tristas q
meritū cōuersa sūt iudeoꝝ · xxxx ·

Incipit liber decimus ·
De arrij heresi ca^m p^m ·

Cum apud
alexandriā
p9 achilan
qui petro
marturi
successerat ·
alexander
sacerdociū suscepisset · quia
pax rer̄is et quies a persecu
cōnib9 erat · atq3 ecclīaꝝ glā
confessorū meritis gaudebat ·
prosperitatis rerū nr̄aꝝ domes
tica contencōne turbatur · Et
enī pbr̄ quidē apud alexan
driā arrius nomine vir spē
et forma magis q̄m uirtute
religiosus · sed gl̄e laudisq3 et
nouitatis improbe cupidus ·
praua quedā de fide xp̄i ꝓferre ·
et que antea in questione nūq̄
venerūt cepit abscidere ac se
parare ab illa etiā et ineffa
bili dei pr̄is substanciā ul' na
tura filiū conabatur · Que res
plurimos in ecclīa cōturbabat ·
Sed cū alexander eps natu
ra lenis et quietus assiduis
cōmonicōnib9 arriū cuperet
a prauo incepto et assercōnib9
impijs reuocare · nec tn̄ res
ex sententiā procedēt q̄ plerisq3

substancia dicunt esse · a' conuer
tibilem a' mutabilem filiu dei
hos anathematizat catholica
1 et aplica ecclia · | Statuunt
preterea obseruandu ee in ecclijs ·
ne quis ex hijs qui semetipsos
impacia libidinis exciderunt re
2 mixet ad cleru · | Et ne quis nu
per assumptus ex uita uel conuer
sacione gentili accepto baptis
mo antequam cautius examine
3 clericus fiat · | Et ut ne quis
epor ceterorumque clericor cum ex
traneis mulieribus habitet
preter cum matre ul' sorore ul' thia
ul' si que sunt huiusmodi necces
4 situdinu persone · | Et ut eps
si fieri pt a tocius prouincie
epis ordinet · Si hoc difficile
est · certe no minus a tribus
ita tamen ut metropolitani
epi maxime · ul' presencia uel
auctoritas habeat · absque
quo ordinacione irrita esse
5 uoluerunt · | Et ne quem alius
eps ecclia expulerit siue cle
ricu siue laycu suscipiat alius ·
Sane ne hoc aut iracundia
aliqua aut contencione ut
fieri solet iniuste factu reme
diu no haberet · decernunt
per singulos annos in singulis
quibusque prouincijs · sedo ab
omnibus epis prouincialibus
concilia agi debere · et de hu
iusmodi negocijs iudicari ut
si forte ab uno inique ali
quid gestu e a ceteris emendet ·
si recte ut ab omnibus confir
6 met · | Et ut apud alexan
driam uel in urbe roma ue
tusta consuetudo seruet · ut ul
ille egypti ul' hic suburbicar
riaru eccliaru sollicitudine ge
7 rat · | Et ut si forte in ordina
do epo duo uel tres p aliqua
contencione dissenciat · reliquor
auctoritas et precipue metro
politani cum ceteris firmior ha
8 beat · | Et ut epo ierosolimo
rum antiquitus tradito hono
ris prerogatiua seruet · manete
nichilominus et metropolitani
ipsius prouincie dignitate · |
9 Et catharos qui apud nos
nouaciani sunt · si forte penite
tes ad ecclia conuertant co
fessos · ecclastica dogmata clericos
cos in ordine quidem suscipi
debere · sed ordinacione data · Sa
ne si eps ipsor ueniat ad epm
nrm debere illu in presbiter loco
sedere · epi uo nomine mane
apud illu solu qui catholica
semper tenuit fidem nisi sua
uolutate ipse eu tali noie hono
rare uoluerit · ul' si placuerit
ut querat ei epi loci uacante ·
10 hoc sit in ipsius potestate · | Et
ne in una ciuitate duo sint
11 epi · | Et si qui forte indiscrete
ad sacerdociu prouecti · postmo
du ul' ipsi aliquid de se crimino
su confessi sunt · ul' ab alijs reuicti
ut abiciant · Sed et si qui ex
hijs qui lapsi sunt et per ignorancia forte ordinati recogni
12 ti ut abiciant · Ut si qui abs
que tormentis in persecucionibus lap
si sunt · et ex corde agunt penitentiam

gothorum pertractas irrupcione
et nece valentis principis xii.
Ut gratianus imperator theodosium
regni participem constituerit
et post multa religiose ac fortiter
gesta maximi tyranni insi
diis succubuerit xiii. De
benivoli magistri memoria
fideli constancia xiiii. De va
lentiniano puero atque matre eius
iustina ut heresim arriana de
fendens ecclesias perturbare co
nata sit xv. Ut theodosius
necem gratiani ultus de maxi
mo triumphaverit xvi. De
theodosio commisso in thessalon
censes et penitencia eius publice apud
sacerdotes gesta xvii. De re
stitucionibus ecclesiarum que perpetuum in
oriente catholicis restitute sint
xviii. De apollinare et he
resi eius xx. De episcoporum successi
onibus per oriente xxi. De pa
ganorum motibus apud alexandria
xxii. De situ templi serapis
et deversione eius xxiii. De
fraudibus que in templis paga
norum detecte sint xxiiii. De
saturni sacerdote tyranno tiri
pene alexandrie adultero xxv.
De canopi interitu et initio
xxvi. De ecclesiis et martyriis
que in ydolorum locis constructe
sint xxvii. De iohannis sepul
chro violato et reliquiis a
pud alexandria conservatis
xxviii. De toracibus serapis
apud alexandria abrasis et
signo christi in loco eorum reddito
xxviiii. Ut mensura aque
nili fluminis quam poechim vo
cant ad ecclesiam deferatur xxx.
De valentiniani iunioris in
teritu et ortu eugenii xxxi.
De responsis iohannis mona
chi xxxii. De apparatu bel
li adversus eugenium theodosii
et de victoria eius oracionibus ma
gis quam virtute parata xxxiii.
De fine theodosii post victoriam et
archadio atque honorio liberis
eius atque heredibus regni xxxiiii.

Incipit liber undecimus

De ortu et religiosa mente principis iouiniani et de fine eius capitulum

1813

Post fata iuliani necem tandem civile nobis iouinianum reparatur imperium. Is namque sub uno eodemque tempore imperator et confessor et male illati extitit depulsor erroris. Nam cum in procinctu esset exercitus ut urgeret barbaros. et doctores nostri de rebus summis consilium trahentes iouiniano calculum darent. Cumque apprehensus ad suscipienda imperii traheretur insignia. ad exercitum iuliani sacrilegio profanatum dicitur proclamasse non se posse imperare eis qui esset christianus. Tum omnes pari eademque uoce respondisse perhibentur. et nos christiani sumus. nec prius quam hac uoce

papue bacturius vir fide pie
tate · virtute animi et corporis
insignis · et qui comes esse et so
cius theodosii mereret · primos
quosque cantu telis gladio ster
nit agmina hostium conserta et
constipata perrumpit · ut prim
lia ruenarum ad ipsum tyrannum
ruptis agminibus et acerua
tim fusis stragibus agit · Vix
fortasse ab impiis credantur
que gesta sunt · Etenim com
pertum est quod post illam impera
toris precem quam deo fuderat
uentus ita uehemens exor
tus est · ut tela hostium in eos
qui iecerant retorqueret · Cum
que magna vi persistente uento
omne iaculum missum ab hostibus
frustraretur · fracto aduersariorum
animo seu potius diuinitus
repulso · arbogaste duce · ne
quicquam deo aduerso fortiter
faciente · eugenius ante pe
des theodosii vinctis post ter
gum manibus adducitur · ibique
vite eius et certaminis fi
nis fuit · Tum uero religio
so principi gloriosior victoria ·
destructis opinionibus pa
ganorum · quia de tyranni inte
ritu fuit · quibus spes sua
vana et falsa diuinacio · non
minus in interitu contulit
pene · quam pudoris seruauit
muta · De fine theodosii post
victoriam et archadio atque ho
norio liberis eius atque here
dibus regni capitulum · xxxiiij ·

Cumque post hec ut futu
rorum prescius imperator
disponende rei publice solli
citudine stringeretur · ad orien
tem protinus mittit · ubi uen
turus ad bellum tuta liberos
custodia commendaret · ibique
archadium augustum regnum
sibi dudum traditum seruare
precepit · honorium uero pari dig
nacione preditum · ad occidentis
imperium uenire ocius iubet ·
Quo suscepto et paternis
osculis amplexibusque constric
to · traditis occidentalis regni
gubernaculis · ipse romano
imperio per annos decem et
septem feliciter gubernato ·
ad meliora migrauit cum
pyssimis principibus percep
turus premia meritorum &c.
Explicit hystoria ecclesiastica

Eusebius cesariensis qui
hanc hystoriam compilauit arri
anus fuit Jeronimus in epistola
ad pammachium et marcellam
testatur Et infra libro x capitulo 4
in fine et capitulo 13 · ista capita de
Eusebio Nicomediensi loquntur ·

Conscripta est hec presens hysto
ria In monasterio sancti magni
in faucibus sub regimine venerabilis
patris ac domini Johannis cogno
mento hessen perturbati prefati mo
nasterii abbatis per fratrem
conradum werden Eubano
dominice incarnacionis domini · 1462 ·
feria sexta ante Inuocauit ·

cm
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14